

Проект реформування природоохоронної галузі (Підготовлено Тимочко Т. В. з групою експертів)

Мета – покращення стану навколишнього середовища через створення системи управління природними ресурсами відповідно до вимог законодавства Європейського Союзу, посилення здатності природоохоронної галузі реагувати на кризову екологічну ситуацію, сприяння виконанню Україною міжнародних зобов'язань щодо збалансованого (сталого) розвитку.

Головні напрями реформування:

- інституційні реформи;
- перерозподіл повноважень між центральними органами виконавчої влади;
- інтеграція екологічної політики в галузеві політики;
- виконання зобов'язань у рамках багатосторонніх угод з охорони довкілля;
- збалансоване використання природних ресурсів відповідно до цілей збалансованого (сталого) розвитку.
- децентралізація управління природними ресурсами на національному, регіональному, муніципальному та місцевому рівнях;
- партнерська взаємодія з інституціями громадянського суспільства, бізнес-структурами та експертним середовищем.

Напрямок 1. Реформування Міністерства екології та природних ресурсів України

Мета – забезпечення адміністративного потенціалу для створення системи належного врядування у сфері охорони довкілля, формування екологічної політики, її нормативно-правового забезпечення та реалізації відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Першочергові завдання:

- створення нового Міністерства екологічної політики та збалансованого природокористування України.
У Положенні про Міністерство мають бути відображені:
 - сфера відповідальності;
 - місія (призначення для суспільства);
 - система Міністерства (конкретні урядові органи, установи, організації та підприємства);
 - перелік законодавчих актів і багатосторонніх угод у сфері охорони довкілля, відповідальність за виконання яких несе Міністерство.
- визначити пріоритетні напрями діяльності Міністерства та створити відповідні структурні підрозділи (табл. 1).
- ліквідація корупційних схем використання коштів Державного фонду охорони навколишнього природного середовища.
- прийняття та впровадження Стратегії співпраці Міністерства з громадськістю на період до 2020 року, яка зокрема міститиме процедури участі громадськості у прийнятті рішень, що мають значний вплив на довкілля, та процедури консультацій з громадськістю під час проведення екологічної оцінки.

Таблиця 1. Основні напрями діяльності Міністерства, які потребують створення відповідних структурних підрозділів

Екологічна політика	Збалансоване природокористування
1. Екологічне управління	1. Інтеграція екологічної політики в галузеві та регіональні політики
2. Нормативно-правове забезпечення	2. Дозвільно-ліцензійна діяльність
3. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	3. Економічні механізми природокористування
4. Екологічна безпека (включаючи ГМО)	4. Екологічний аудит та страхування
5. Екологічний моніторинг	5. Екологічна оцінка (СЕО та ОВНС)
6. Взаємодія з основними заінтересованими сторонами (бізнес, наука, освіта, громадськість, місцеві громади)	6. Місцеві плани дій з охорони довкілля
7. Європейська інтеграція та міжнародне співробітництво	7. Інтегроване управління водними ресурсами
8. Наукові дослідження	8. Сертифікація лісів
9. Освіта та інформування	9. Збалансоване землекористування
10. Фінансування	10. Моделі збалансованого виробництва та споживання

Напрямок 2. Перерозподіл повноважень у системі природоохоронного управління

Мета – створення інституційного середовища, яке буде відповідати вимогам Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, формування інтегрованих державних структур в галузі охорони довкілля та природокористування.

Першочергові завдання:

- створення нових державних агентств для виконання актуальних природоохоронних функцій;
- створення Державної природоохоронної інспекції України для забезпечення загального державного контролю за використанням усіх природних ресурсів та екологічного інспектування господарської діяльності;
- створення нових господарюючих суб'єктів для розділення функцій господарювання та охорони довкілля;
- визначення уповноваженого органу (органів), відповідальних за впровадження кожної з Директив (регламентів) з додатку XXX Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Для реалізації державної екологічної політики відповідно до актуальних напрямів природоохоронної діяльності потрібно реформувати систему природоохоронного управління. Для цього потрібно створити нові державні агентства і перерозподілити повноваження існуючих центральних органів виконавчої влади (табл. 2).

Таблиця 2. Створення нових державних агентств і перерозподіл повноважень існуючих ЦОВВ

Державне агентство	Сфера державної політики	Перерозподіл повноважень від існуючих ЦОВВ
1. Державне агентство природоохоронних територій	Створення та підтримання діяльності об'єктів і територій природно-заповідного фонду та національної екологічної мережі України	Міністерство екології та природних ресурсів України
2. Державне агентство поводження з відходами	Створення переробної галузі у сфері поводження з відходами (в тому числі побутовими та небезпечними), використання відходів як вторинної сировини, впровадження системи роздільного збирання ТПВ та рециклінгу	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерство екології та природних ресурсів України
3. Державне агентство з адаптації до змін клімату	Адаптація до змін клімату, створення національної схеми розподілу квот і торгівлі викидами парникових газів	Державне агентство екологічних інвестицій України
4. Державне агентство з техногенних загроз і управління зоною відчуження	Створення ефективних механізмів координації між відповідними владними органами щодо запобігання техногенним загрозам і ліквідації наслідків техногенних аварій	Державне агентство України з управління зоною відчуження, Державна служба України з надзвичайних ситуацій

Для створення системи належного державного контролю за використанням усіх природних ресурсів, екологічного інспектування господарської діяльності та уникнення розпорошення функції екологічного інспектування між різними центральними органами виконавчої влади доцільно створити Державну природоохоронну інспекцію України та перерозподілити повноваження існуючих ЦОВВ (табл. 3).

Таблиця 3. Основні напрями діяльності Державної природоохоронної інспекції України, які потребують створення відповідних структурних підрозділів

Нові напрями діяльності	Перерозподіл повноважень від існуючих ЦОВВ
1. Екологічний контроль та інспектування	Державна екологічна інспекція України
2. Контроль за використанням лісових ресурсів і мисливської діяльності	Державне агентство лісових ресурсів України
3. Контроль за використанням водних ресурсів	Державне агентство водних ресурсів України
4. Контроль за використанням рибних ресурсів	Державне агентство рибного господарства України
5. Контроль за використанням земельних ресурсів	Державне агентство земельних ресурсів України
6. Контроль за використанням корисних копалин	Геологічна служба України

Для збалансованого використання природних ресурсів необхідно розділити функції господарювання та охорони довкілля. Доцільно створити нові господарюючі суб'єкти з використання природних ресурсів на базі існуючих державних агентств (табл. 4).

Таблиця 4. Основні господарюючі суб'єкти з використання природних ресурсів загальнодержавного значення

Нові господарюючі суб'єкти	Перерозподіл повноважень від існуючих ЦОВВ
1. НАК «Ліси України»	Державне агентство лісових ресурсів України
2. НАК «Води України»	Державне агентство водних ресурсів України Державне агентство рибного господарства України
3. НАК «Земельні ресурси України»	Державне агентство земельних ресурсів України
4. НАК «Корисні копалини України»	Геологічна служба України

Напрямок 3. Наближення (апроксимація) законодавства України до правових засад Європейського Союзу в галузі охорони довкілля

Мета: наближення національного рівня охорони довкілля до *acquis* ЄС відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС створення системи управління природними ресурсами відповідно до вимог законодавства Європейського союзу.

Першочергові завдання:

- Інтеграція положень директив Європейського союзу про якість атмосферного повітря у законодавчі акти України, які стосуються охорони атмосферного повітря (Директива № 2008/50/ЄС, Директива № 2004/107/ЄС);
- Інтеграція положень директив Європейського союзу про відходи у законодавчі акти України, які регламентують поводження з відходами (Директива № 2008/98/ЄС, Директива № 1999/31/ЄС, Директива № 2006/21/ЄС);
- Інтеграція положень директив Європейського союзу стосовно охорони та управління водними ресурсами у законодавчі акти України, які регламентують поводження з водними ресурсами (Директива № 2000/60/ЄС, Директива № 2007/60/ЄС, Директива № 2008/56/ЄС);
- Інтеграція положень директив Європейського союзу про охорону біологічного різноманіття у законодавчі акти України, які регламентують охорону природного середовища (Директива № 2009/147/ЄС, Директива № 92/43/ЄС).

Напрямок 4. Сприяння переходу України до збалансованого (сталого) розвитку

Мета – сприяння виконанню міжнародних зобов'язань України щодо збалансованого (сталого) розвитку, зокрема імплементація положень Оновленої стратегії збалансованого розвитку Європейського Союзу в державній політиці України.

Першочергові завдання:

- прийняття «Концепції переходу України до сталого розвитку»;
- розроблення, ухвалення та впровадження Національної стратегії збалансованого розвитку та Національного плану дій зі збалансованого розвитку;
- здійснення інституційної модернізації системи державного управління у сфері збалансованого розвитку на національному рівні, зокрема через надання повноважень щодо координації економічної, соціальної та екологічної складових збалансованого розвитку державній установі, відповідальній за його реалізацію;
- забезпечення участі громадськості в процесах прийняття рішень щодо збалансованого розвитку;
- організація системи моніторингу за ключовими показниками стану довкілля, населення і господарства;